

Arbetsmarknadsdepartementet

Angående betänkandet Ökad trygghet för visselblåsare SOU 2020:38

Ekobrottsmyndigheten (EBM) lämnar härmed sitt yttrande över rubricerat betänkande.

EBM har i huvudsak inte något att erinra mot utredningens överväganden och förslag. Myndigheten finner dock erforderligt att peka på nedanstående enskildheter.

Uppföljning av rapporter

I direktivet sägs att rapporterna ska följas upp omsorgsfullt (artiklarna 9 och 11). I betänkandet konstateras att det centrala i en visselblåsarfunktion är att bedöma riktigheten av de påståenden som framställs i rapporten, det vill säga att utreda om det föreligger ett missförhållande eller inte (s. 370).

Med uppföljning avses, enligt utredningen, varje åtgärd som vidtas av mottagaren av en rapport för att bedöma riktigheten i de påståenden som framställs i rapporten och, i förekommande fall, för att hantera den rapporterade överträdelsen. Hanteringen kan inkludera interna undersökningar, utredningar, lagföring och åtgärder för att återkräva medel men också för att lägga ned förfarandet om rapporteringen inte ger anledning till ytterligare åtgärder (s. 698).

Det kan antas att somliga rapporter kommer att innehålla påstående om ekonomiska oegentligheter eller andra oegentligheter som objektivt innebär ett påstående om att brottslig gärning begås eller har begåtts. Vad som objektivt sett kan utgöra brott är inte sällan svårt att avgöra och i synnerhet om den person som tar emot en rapport inte har juristutbildning. Även för en jurist utan erfarenhet från brottmålshantering kan ett sådant avgörande vara knepigt. Det kan följaktligen i ett sådant läge vara en grannlaga uppgift att avgöra vilka utredningsåtgärder som bör eller kan utföras. Att inleda och verkställa interna utredningsåtgärder i enlighet med direktivet kan i vissa fall innebära att bevisläget i en senare av åklagare inledd förundersökning försämrats eller till och med att förutsättningarna för en meningsfull brottsutredning omintetgörs. Det kan också vara så att det redan pågår en förundersökning angående de förhållanden som den mottagna rapporten gäller och att den störs om oövertänkta uppföljningsåtgärder vidtas.

Omständigheter av nu nämnt slag har dessvärre inte uppmärksamats i betänkandet. Frågeställningarna är tyvärr inte enbart av teoretisk natur. Från ett brottsbekämpningsperspektiv är

det därför angeläget att frågor av nu aktuellt slag uppmärksammas under det fortsatta lagstiftningsarbetet. Det vore ytterligt olyckligt om åtgärder som vidtas i god tro med anledning av en visselblåsares uppgifter medför att det brottsbekämpande arbetet försvåras.

Förslaget till lag om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden

I 2 kap. 9 § andra punkten föreskrivs ”har rimliga skäl att tro att missförhållandet utgör en överhängande eller uppenbar fara”, men det framgår inte för vad. Lagtexten bör därför förtydligas.

I 10 kap. 1 § tredje stycket sägs att om det är skäligt, får skadeståndet sättas ned eller helt falla bort. Ordalydelsen är densamma som i nu gällande 9 § tredje stycket i lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Inte desto mindre bör det enligt EBM direkt av författningstexten framgå vilka omständigheter som bör beaktas vid skälighetsprövningen.

Lokutionen ”har rimliga skäl att tro” förekommer på flera ställen i förslaget till lagtext. EBM ifrågasätter om lokutionen har den precision som rimligen måste ställas på en författningstext. Det förhållandet att uttrycket finns i direktivet (artikel 6) ger inte anledning till annan bedömning.

Offentlighets- och sekretesslagen

EBM ansluter sig till utredningens bedömning att det inte finns någon naturlig plats i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för de föreslagna sekretessbestämmelserna. Enligt EBM vore det av värde om bestämmelserna kunde placeras i samma kapitel.

Mottagare av extern rapportering

I likhet med utredningen anser EBM att det ter sig naturligt att myndigheten utses till behörig myndighet med ansvar att ta emot, lämna återkoppling om och följa upp rapportering om överträdelser på området EU:s finansiella intressen såvitt avser bedrägeribekämpning.

Kostnader för utbildning och etablering

Den föreslagna ordningen och den inte i alla delar lättillgängliga lagstiftningen som föreslås innebär att de personer som ska ta emot rapporter eller handlägga uppföljningsärenden kan komma att ställas inför grannlaga och i vissa fall svåra rättsliga överväganden. Betydande utbildningsinsatser kommer därför att krävas. Till detta kommer kostnader för etablering av de interna och externa rapporteringskanalerna. Det är enligt EBM:s mening inte rimligt att dessa kostnader för utbildning och etablering ska rymmas inom det för myndigheten beviljade anslaget.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Monica Rodrigo. I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Eva Melander Tell deltagit. Seniore verksjuristen Owe Hultin har varit föredragande.

Monica Rodrigo

Owe Hultin

Expedition till
a.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
olof.widgren@regeringskansliet.se
ju.a@regeringskansliet.se